

TUẦN 17

TIẾT 17 – Chuyên đề 1: ĐÔ THỊ LỊCH SỬ VÀ HIỆN TẠI

I. VAI TRÒ CỦA ĐÔ THỊ

- Đô thị là nơi tập trung nguồn lực phát triển kinh tế - xã hội lớn và có trình độ cao nhất so với các khu vực khác. Nguồn lực phát triển của đô thị gồm: lao động đông và trình độ cao; cơ sở hạ tầng và vật chất kỹ thuật hiện đại; nguồn vốn sản xuất lớn; có nhiều trung tâm văn hóa, giáo dục, y tế và nghiên cứu khoa học tiên tiến.
- Đô thị là thị trường tiêu thụ lớn. Dân số đông mức sống cao và sản xuất phát triển là các nhân tố tạo ra sức mua lớn. Đô thị là thị trường tiêu thụ nông sản lớn của các khu vực nông thôn phụ cận.
- Đô thị có khả năng đào tạo và phát triển nhân lực cho các khu vực khác. Ở đô thị có nhiều viện, trung tâm nghiên cứu khoa học, trường đại học và nhiều cơ sở sản xuất tiên tiến thuận lợi đối với phát triển nhân lực.
- Đô thị là đầu mối cho các mối quan hệ hợp tác liên vùng và quốc tế. Các đô thị lớn thường thu hút được nhiều nguồn vốn đầu tư nước ngoài, đồng thời là đầu mối trung chuyển hàng hóa của toàn bộ lãnh thổ với thế giới.
- Đô thị góp phần thúc đẩy văn hóa, y tế, thông tin liên lạc, thu hút lao động giải quyết việc làm cho các khu vực khác.

II. QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA THỜI KÌ XÃ HỘI CÔNG NGHIỆP VÀ HẬU CÔNG NGHIỆP

1. Đô thị hóa thời kì xã hội công nghiệp

- Đây là giai đoạn đô thị hóa phát triển khá nhanh, bắt đầu từ cuộc cách mạng công nghiệp cho đến giữa thế kỉ 20. Trong thời kì này chức năng chính của đô thị vẫn là chức năng công nghiệp.
- Quá trình đô thị hóa diễn ra mạnh mẽ cùng với sự hình thành và phát triển của chủ nghĩa tư bản ở châu Âu, số đô thị tăng lên nhanh chóng.
- Tuy nhiên, trong giai đoạn đầu của quá trình công nghiệp hóa, đô thị hóa trên phạm vi toàn cầu diễn ra còn chậm, quy mô dân số đô thị chưa lớn, số lượng đô thị còn ít, tỉ lệ thị dân trong tổng dân cư đô thị còn thấp.

- Sau đó, đô thị hóa phát triển nhanh hơn vào đầu thế kỉ 20 cùng với sự lan rộng của cách mạng công nghiệp diễn ra trên phạm vi toàn thế giới. Tuy nhiên, phần lớn các đô thị ở các nước đang phát triển mang tính chất tự phát, thiếu sự kiểm soát của nhà nước.

2. Đô thị hóa thời kì hậu công nghiệp

- Ở các nước kinh tế phát triển, đô thị hóa thời kì này đã đi vào giai đoạn kết, trong khi các nước phát triển, đô thị hóa phát triển mạnh mẽ. Sự gia tăng nhanh về dân số đô thị ở nhóm nước đang phát triển đã làm tăng nhanh dân số đô thị, tạo nên hiện tượng “bùng nổ dân số đô thị”.

- Sự gia tăng dân số đô thị ở các nước đang phát triển chủ yếu là do di dân từ nông thôn đến đô thị. Nguyên nhân của quá trình này trước hết là do chênh lệch mức sống giữa đô thị và nông thôn, sau đó là tâm lí của người dân thích sống nơi đô thị.

- Đô thị hóa phát triển trên quy mô toàn cầu, làm tăng nhanh số lượng các đô thị lớn, tăng nhanh dân số đô thị và tỉ lệ thị dân.

III. TÁC ĐỘNG CỦA ĐÔ THỊ HÓA ĐỐI VỚI SỰ PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI

- Đô thị hóa tác động mạnh mẽ tới quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế nước ta. Tạo thị trường tiêu thụ hàng hóa lớn và đa dạng. Sử dụng đông đảo lực lượng lao động có chuyên môn kĩ thuật.

- Là nơi có cơ sở vật chất, kết cấu hạ tầng đồng bộ hiện đại, thu hút vốn đầu tư trong và ngoài nước, tạo động lực cho phát triển kinh tế. Tạo nhiều việc làm, tăng thu nhập cho người lao động.

- Dân cư đô thị Việt Nam tăng nhanh phổ biến ở các đô thị lớn nhất là ở Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh chủ yếu là do di cư từ nông thôn ra thành thị làm quá tải khả năng đáp ứng các điều kiện kết cấu hạ tầng đô thị, gây hiệu quả nghiêm trọng về môi trường và các vấn đề kinh tế - xã hội.

- Đô thị hóa nếu không xuất phát từ công nghiệp hóa, không phù hợp, cân đối với quá trình công nghiệp hóa thì việc chuyển cư ồ ạt từ nông thôn ra thành phố sẽ làm cho nông thôn mất đi một phần lớn nhân lực.